

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

Guidelines for Public Participation in Local Development of Bang Khru Sub-district, Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province

ปรมาพร น้อยจิ้น¹ และ ธันยนันท์ จันทรทรงพล²

Paramaporn Noyjeen¹, and Thanyanant Chansongpol²

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการจัดการ, สถาบันรัชต์ภาคย์

Master of Arts Program in Arts of Management, Rajapark Institute, Thailand

*Corresponding author. E-mail: phawaran.445@gmail.com¹, chansongpol.t@gmail.com²

Received August 15, 2025; Revised October 25, 2025; Accepted October 31, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การมีส่วนร่วมของประชาชน (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (3) แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีกลุ่มตัวอย่าง 394 คน ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน (t-test และ One-way ANOVA) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน วิเคราะห์ด้วยการจัดหมวดหมู่ประเด็นหลักและประเด็นรอง ผลการวิจัยพบว่า (1) การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$) ได้แก่ ด้านการสร้างความผูกพันความเข้มแข็งในท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.49$) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.42$) ด้านการตอบสนองความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.41$) และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{x} = 4.39$) (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$) ได้แก่ ด้านอิทธิพลของผู้นำ, ด้านผลประโยชน์จากการเข้าร่วม, ด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.41$) ด้านการแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = 4.39$) (3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่สำคัญคือ การที่ประชาชนได้รับประโยชน์ โดยเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพึ่งตนเอง และการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ผลการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกแบบนโยบาย และกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมและการเสริมสร้างบทบาทผู้นำ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน; การพัฒนาท้องถิ่น; จังหวัดสมุทรปราการ

Abstract

This research aimed to investigate (1) public participation, (2) factors affecting public participation, and (3) approaches to public participation in local development in Bang Khru Subdistrict, Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province. The study utilized a mixed-methods approach with a sample of 394 participants. A questionnaire was used and analyzed using descriptive and inferential statistics (t-test and one-way ANOVA). Data were collected through interviews with 15 key informants and analyzed using a categorization of primary and secondary themes. The results revealed that (1) Public participation, overall, was at a high level ($\bar{x} = 4.42$). This included aspects such as strengthening local ties ($\bar{x} = 4.49$), participation in decision-making ($\bar{x} = 4.49$), responding to local development needs ($\bar{x} = 4.41$), and participation in implementation ($\bar{x} = 4.39$). (2) Factors affecting public participation in local development overall were at a high level ($\bar{x} = 4.29$), including leadership influence, participation benefits, performance ($\bar{x} = 4.41$), and problem-solving ($\bar{x} = 4.39$). (3) The key approach to promoting participation is to provide tangible benefits for the public, emphasizing learning, collaborative problem solving, strengthening community capacity for self-reliance, and multi-sectoral collaboration. The results of this research can serve as a guideline for local administrative organizations in designing policies and activities that focus on creating tangible benefits and strengthening leadership roles to promote effective public participation in semi-urban and semi-rural areas.

Keywords: public participation; local development; Samut Prakan Province

บทนำ

แนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น” มิได้จำกัดอยู่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นหลักการสำคัญที่ได้รับการยอมรับและส่งเสริมทั่วโลกในฐานะที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนและธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) องค์การระหว่างประเทศหลายแห่ง เช่น สหประชาชาติ (United Nations), ธนาคารโลก (World Bank, 2021) และธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank, 2023) ต่างเน้นย้ำถึงความสำคัญของการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง นโยบาย และการดำเนินงานของท้องถิ่นของตนเอง

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบ (Accountability) และความโปร่งใส (Transparency) ของหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานและผลการดำเนินงานได้โดยตรง (International City/County Management Association, 2022; Gopakumar & Rajan, 2025) หลายประเทศได้พัฒนารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วม

ที่หลากหลาย เช่น การจัดเวทีประชาคม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเปิดรับความคิดเห็น (E-participation) การจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาจากภาคประชาชน หรือการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณสาธารณะด้วยตนเอง (UNDP, 2023; United Cities and Local Governments, 2024)

การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นนั้น ก่อให้เกิดผลดีในหลายมิติ กล่าวคือ (1) การพัฒนาที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ ประชาชนในท้องถิ่นย่อมมีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตนเองดีที่สุด การมีส่วนร่วมทำให้แผนงานและโครงการพัฒนาสอดคล้องกับบริบทและความจำเป็นของพื้นที่ ไม่ใช้การกำหนดนโยบายจากส่วนกลางโดยขาดความเข้าใจในพื้นที่ (United Nations Development Programme, 2023) (2) การเสริมสร้างความเป็นเจ้าของและความยั่งยืน เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินงาน พวกเขาจะรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบต่อโครงการนั้น ๆ มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้โครงการได้รับการดูแลรักษาและดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว (World Bank, 2021) (3) การสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลและติดตามการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิดความโปร่งใส ลดโอกาสในการทุจริต และเพิ่มความน่าเชื่อถือในการบริหารจัดการท้องถิ่น (International City/County Management Association, 2022; OECD, 2024) (4) การเสริมสร้างศักยภาพและประชาธิปไตยฐานราก ซึ่งการมีส่วนร่วมช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและรากฐานของประชาธิปไตยให้แข็งแกร่งขึ้น (Asian Development Bank, 2023) และ (5) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้แสดงความคิดเห็นและหาทางออกร่วมกัน ช่วยลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจฝ่ายเดียว และนำไปสู่ความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ในชุมชน (Piran & Almasi, 2022)

แม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีประโยชน์อย่างมหาศาล แต่ในทางปฏิบัติก็อาจเผชิญกับข้อจำกัดและความท้าทายที่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน เช่น (1) ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงและการมีส่วนร่วม ซึ่งบางครั้งการมีส่วนร่วมอาจถูกครอบงำโดยกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีทรัพยากร ความรู้ หรือเครือข่ายมากกว่า ทำให้เสียงของกลุ่มชายขอบหรือผู้ด้อยโอกาสไม่ได้รับการรับฟังอย่างเพียงพอ (European Union, 2024) (2) การขาดความรู้และความเข้าใจ ประชาชนบางส่วนอาจยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ บทบาท หน้าที่ หรือกระบวนการบริหารจัดการท้องถิ่น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมที่มีความหมาย (Gopakumar & Rajan, 2025) (3) ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงต้องใช้งบประมาณ บุคลากร และเวลา การขาดแคลนทรัพยากรเหล่านี้อาจทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่สามารถจัดกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพหรือครอบคลุมได้อย่างที่ควรจะเป็น (OECD, 2024) (4) การเผชิญกับความเห็นที่หลากหลายและความขัดแย้ง ซึ่งการมีส่วนร่วมหมายถึงการรับฟังความคิดเห็น

ที่แตกต่าง ในขณะที่บางครั้งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและความล่าช้าในการตัดสินใจ หากไม่มีกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ (United Cities and Local Governments, 2024) (5) ความเสี่ยงของการมีส่วนร่วมจอมปลอม โดยในบางกรณี การมีส่วนร่วมอาจเป็นเพียงพิธีกรรมหรือเป็นการสร้างภาพลักษณ์ โดยปราศจากการนำข้อเสนอแนะของประชาชนไปปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งบั่นทอนความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในอนาคต (UNDP, 2023) ดังนั้นการเข้าใจถึงผลดีและข้อจำกัดเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบแนวทางการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่ผสมผสานระหว่างความเป็นเมืองและความเป็นชุมชนดั้งเดิม ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งอุตสาหกรรมและมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ การจราจร หรือแม้แต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นของประชากร ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีความซับซ้อนและต้องการการแก้ไขที่หลากหลาย การพัฒนาท้องถิ่นในตำบลบางครุจึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางครุสามารถตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสในการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Samut Prakan Provincial Natural Resources and Environment Office, 2023)

จากสถานการณ์และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษา แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยเฉพาะการค้นคว้าวิจัยนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบหรือแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและครอบคลุมถึงการวิเคราะห์หลักไคและช่องทางการมีส่วนร่วมในปัจจุบัน ประเมินประสิทธิผลของแนวทางที่มีอยู่ และเสนอแนะแนวทางใหม่ ๆ ที่อาจนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์จากพื้นที่จริง ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ สร้างเสริม

ความเข้มแข็งของชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมสะท้อนถึงเจตจำนงในการเปิดโอกาสให้พลเมืองเข้ามามีบทบาท ในกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขาอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นมากกว่าการเพียงรับรู้ข้อมูล แต่หมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม (United Nations Development Programme, 2023) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐได้โดยตรง ในมิติเชิงลึกของการมีส่วนร่วม Arnstein (1969) ได้นำเสนอ บันไดแห่งการมีส่วนร่วม (Ladder of Citizen Participation) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ในการวิเคราะห์ระดับและคุณภาพของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งออกเป็น 8 ขั้น ตั้งแต่ระดับที่ไม่มีการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไปจนถึงระดับสูงสุดที่ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จ กล่าวคือ (1) การจัดการ (Manipulation) ขั้นต่ำสุดที่ภาครัฐเพียงใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้แก่การตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว โดยไม่มีการถ้อยแถลงหรือความรับผิดชอบใด ๆ (2) การบำบัด (Therapy) เป็นรูปแบบที่ภาครัฐพยายาม “รักษา” หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนให้สอดคล้องกับแนวทางที่ต้องการ โดยไม่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอทางเลือกที่แท้จริง (3) การให้ข้อมูล (Informing) เป็นขั้นเริ่มต้นที่ภาครัฐให้ข้อมูลแก่ประชาชนเพียงฝ่ายเดียวผ่านสื่อต่าง ๆ โดยไม่มีกลไกให้ประชาชนสะท้อนกลับหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (4) การปรึกษาหารือ (Consultation) ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะผ่านช่องทางที่จำกัด เช่น การสำรวจความคิดเห็นหรือการประชุม แต่ไม่มีข้อผูกมัดว่าข้อเสนอแนะเหล่านั้นจะนำไปปฏิบัติ (5) การเอาใจ (Placation) ประชาชนเริ่มมีอิทธิพลบ้างในการตัดสินใจ โดยอาจได้รับเชิญเป็นตัวแทนในคณะกรรมการ แต่ยังคงถูกจำกัดอำนาจและบทบาทในการตัดสินใจขั้นสุดท้าย

(6) การเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เป็นระดับที่แท้จริงของการมีส่วนร่วม ซึ่งประชาชนและภาครัฐมีความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน มีการแบ่งปันอำนาจ ความรับผิดชอบ และร่วมกันกำหนดวาระ การวางแผน และการดำเนินงาน (7) การมอบอำนาจ (Delegated Power) ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจส่วนใหญ่ในเรื่องที่เฉพาะเจาะจง โดยภาครัฐยินยอมที่จะมอบอำนาจและทรัพยากรบางส่วนให้แก่กลุ่มพลเมืองหรือคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง และ (8) การควบคุมของประชาชน (Citizen Control) เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วม ซึ่งประชาชนเป็นผู้มีอำนาจและควบคุมการดำเนินงานได้อย่างสมบูรณ์ โดยภาครัฐมีบทบาทเพียงผู้สนับสนุนหรือที่ปรึกษา ดังนั้นบันไดแห่งการมีส่วนร่วมของ Arnstein (1969) จึงเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ที่ทรงพลัง ช่วยให้สามารถประเมินระดับของการมีส่วนร่วมในตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และชี้แนะแนวทางในการยกระดับไปสู่การมีส่วนร่วมที่มีความหมายและยั่งยืน (Piran & Almasi, 2022)

สรุปได้ว่า การทำความเข้าใจ “บันไดแห่งการมีส่วนร่วม” ของ Arnstein จะช่วยให้สามารถประเมินระดับคุณภาพของการมีส่วนร่วมในปัจจุบัน และวางเป้าหมายที่จะยกระดับไปสู่การเป็นหุ้นส่วนหรือการมอบอำนาจให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้น การวิเคราะห์องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม รวมถึงการชี้แนะระหว่างผลดีที่ชัดเจน เช่น การตัดสินใจที่ตรงจุด ความโปร่งใส และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กับความท้าทายต่าง ๆ เช่น การใช้เวลาและทรัพยากร หรือความไม่สมดุลของอำนาจ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการออกแบบแนวทางการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

แนวคิดและทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการเข้ามามีบทบาทของพลเมืองในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการพัฒนาสังคมและท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างจากประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่เน้นการเลือกตั้งตัวแทนไปทำหน้าที่แทนประชาชนเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้มองว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีคุณภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เป็นรูปแบบหนึ่งของประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองและสาธารณะอย่างกว้างขวาง มากกว่าเพียงแค่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทน (Pateman, 1970) ซึ่งเป็นการย้ำว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงจะช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมให้กับการตัดสินใจ พัฒนาศักยภาพของพลเมือง และลดช่องว่างระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน (Fung & Wright, 2003) ในยุคที่ความซับซ้อนของปัญหาสาธารณะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ก็ยิ่งทวีความสำคัญขึ้นอย่างมากโดยเน้นย้ำว่าพลเมืองทุกคนควรมีส่วนร่วมโดยตรงและสม่ำเสมอในการตัดสินใจทางการเมืองและสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขา (Piran & Almasi, 2022) ในบริบทของการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับภาครัฐได้ใกล้ชิดที่สุด แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นโอกาส

สำคัญที่การมีส่วนร่วมโดยตรงจะสามารถเกิดขึ้นได้จริงและมีความหมาย ทำให้เสียงของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มชายขอบหรือผู้ด้อยโอกาส ได้รับการรับฟังและนำไปพิจารณาในการวางแผนและดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ครอบคลุมและเป็นธรรม (Gopakumar & Rajan, 2025)

สรุปได้ว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่มุ่งยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะ เน้นความโปร่งใส การไม่แบ่งแยก และการพัฒนาพลเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนแม้จะมีกรอบกฎหมายและนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม แต่การนำไปปฏิบัติ ยังคงเผชิญกับอุปสรรคด้านการบริหารจัดการ ความจริงใจของภาครัฐ และความตระหนักรู้ของประชาชน

แนวคิดและทฤษฎีการจัดการภาครัฐแบบมีส่วนร่วม

การจัดการภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมากในการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาท้องถิ่น ที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการกำหนดนโยบาย การดำเนินงาน และการประเมินผลโครงการสาธารณะต่าง ๆ แนวคิดนี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบการบริหารจัดการแบบเดิมที่เน้นการควบคุมจากส่วนกลาง ไปสู่รูปแบบการจัดการที่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งประชาชน องค์กรภาคเอกชน และองค์กรสังคมเข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลกิจการสาธารณะ ซึ่งแนวคิดนี้เกิดจากความตระหนักว่าการบริหารราชการแบบรวมศูนย์อำนาจและขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนนำไปสู่ปัญหาความไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน การขาดความโปร่งใส และการขาดความรับผิดชอบ (Smith & Jones, 2023) การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) และการเสริมสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ให้เกิดขึ้นในสังคม การวิเคราะห์การจัดการภาครัฐแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยหลายด้าน เพื่อให้เข้าใจถึงพลวัตและเงื่อนไขความสำเร็จของแนวคิดนี้ (Gaventa & Pettit, 2010) กล่าวคือ (1) บริบทการมีส่วนร่วมไม่ได้เป็นสูตรสำเร็จที่ใช้ได้กับทุกที่แต่ต้องปรับให้เข้ากับบริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองของแต่ละพื้นที่ (2) ระดับของการมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นได้หลายระดับ ตั้งแต่การแจ้งข้อมูล การปรึกษาหารือ การร่วมตัดสินใจ ไปจนถึงการมอบอำนาจให้ประชาชนจัดการตนเอง (Fung, 2023) การเลือกใช้ระดับที่เหมาะสมกับสถานการณ์และประเด็นมีความสำคัญอย่างยิ่ง (3) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การมีส่วนร่วมไม่ได้เกิดขึ้นในสุญญากาศ แต่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างภาครัฐ ประชาชน และภาคส่วนอื่น ๆ การสร้างสมดุลอำนาจและการส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น

สรุปได้ว่า การจัดการภาครัฐแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการบริหารจัดการแบบเดิมที่เน้นการควบคุมจากส่วนกลาง ไปสู่รูปแบบการจัดการที่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และสำหรับการประยุกต์ใช้ในบริบทของตำบลบางครุ อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ การจัดการภาครัฐแบบมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของพื้นที่ชนเมืองที่มีประชากรหลากหลาย และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยใช้ประโยชน์จากความใกล้เคียงกับเมืองใหญ่และการเข้าถึงเทคโนโลยี เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมแบบผสมผสานที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีการกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวคิดพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยกำลังพัฒนาที่ต้องการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะ แนวคิดการกระจายอำนาจมีรากฐานมาจากทฤษฎีการเมืองและเศรษฐศาสตร์สาธารณะที่เน้นการกระจายอำนาจการตัดสินใจจากรัฐบาลส่วนกลางไปยังหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารจัดการใกล้ชิดกับประชาชนและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักวิชาการได้จำแนกการกระจายอำนาจออกเป็นหลายประเภท แต่ที่นิยมใช้กันแพร่หลายมี 4 รูปแบบหลัก ได้แก่ (Cheema & Rondinelli, 1983) (1) การกระจายอำนาจทางการบริหาร (Decentralization) เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินงานจากส่วนกลางไปยังหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคของรัฐบาลกลาง (เช่น สำนักงานจังหวัด) โดยยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลาง (2) การกระจายอำนาจทางการเมือง (Devolution) เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ งบประมาณ และทรัพยากรอย่างสมบูรณ์ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ท้องถิ่นมีอิสระในการตัดสินใจและรับผิดชอบการดำเนินงานของตนเอง (3) การมอบอำนาจ (Delegation) เป็นการที่รัฐบาลกลางมอบหมายอำนาจหน้าที่บางอย่างให้แก่องค์กรหรือหน่วยงานอื่นที่อยู่นอกโครงสร้างราชการปกติ (เช่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน) เพื่อให้ดำเนินการแทน และ (4) การแปรรูป (Privatization) เป็นการถ่ายโอนภารกิจหรือบริการสาธารณะให้ภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยรัฐอาจยังคงทำหน้าที่กำกับดูแลหรือเป็นผู้จัดหาเงินทุน

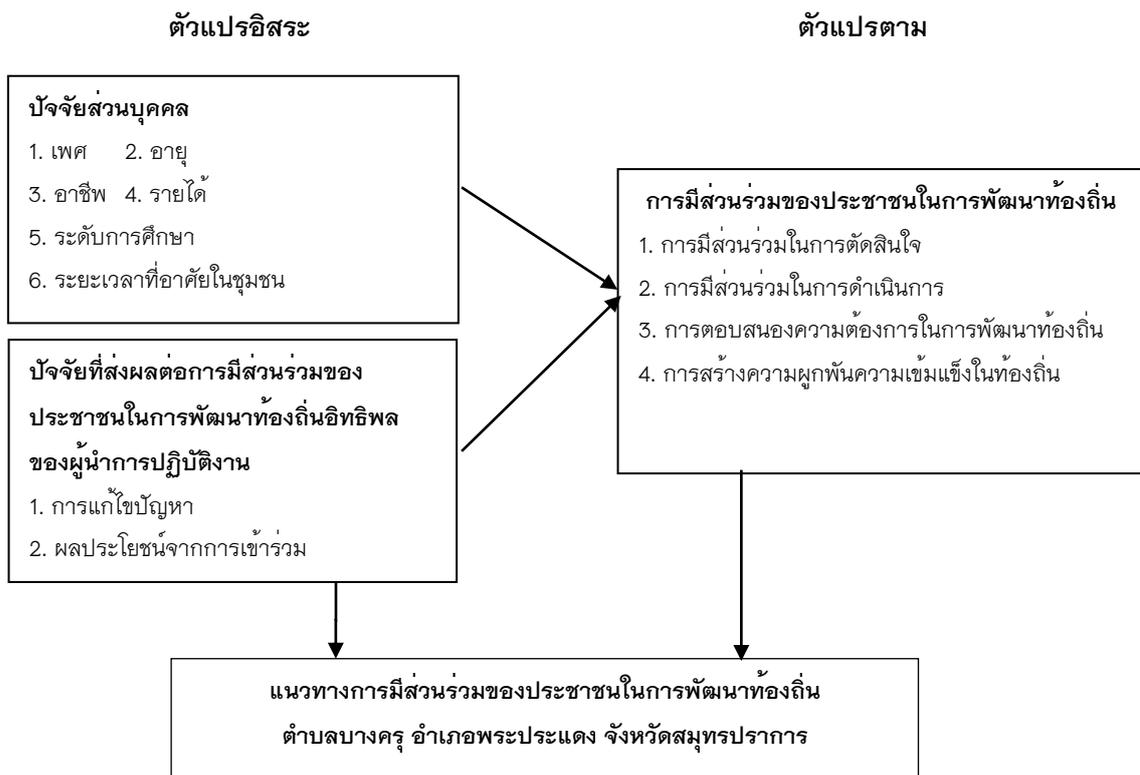
สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชน การกระจายอำนาจมี 3 มิติหลัก คือ การกระจายอำนาจทางการเมือง การบริหาร และการคลัง ซึ่งแต่ละมิติมีความสำคัญและเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก ผลดีของการกระจายอำนาจรวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร การตอบสนองความต้องการ

ของประชาชนได้ดีขึ้น และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ยังมีความเสี่ยงและข้อจำกัดที่สำคัญ เช่น การเพิ่มความเหลื่อมล้ำระหว่างท้องถิ่น การขาดประสิทธิภาพจากการขาดเศรษฐกิจต่อขนาด และการเกิดการคอร์รัปชันในระดับท้องถิ่น ในบริบทของตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ การที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานครทำให้มีโอกาสและความท้าทายพิเศษที่ต้องการการจัดการอย่างระมัดระวังเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

สรุปการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์ช่องว่างองค์ความรู้ จากการทบทวนวรรณกรรมทั้ง 4 แนวคิดเชื่อมโยงกันโดยมุ่งยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เสริมสร้างความโปร่งใส และเพิ่มประสิทธิภาพการปกครองท้องถิ่น โดยพบว่า แม้หลักการมีส่วนร่วมจะเป็นสากล แต่บริบทการนำไปใช้มีความแตกต่างกัน งานวิจัยในกลุ่มประเทศตะวันตกมักเน้นกลไกการมีส่วนร่วมเชิงสถาบัน (Institutional) และการควบคุมอำนาจ (Citizen Control) ในขณะที่งานวิจัยในบริบทไทยมักเน้นความสำคัญของ “ผู้นำชุมชน” และ “ความสัมพันธ์ทางสังคม” ซึ่งสะท้อนจุดเด่นที่งานวิจัยนี้จะต่อยอดโดยการวิจัยครั้งนี้จะเชื่อมโยงทฤษฎีสากลเข้ากับผลการวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชุมชนของตำบลบางครุ ซึ่งเป็น Gap Knowledge ที่ยังขาดการศึกษาเชิงลึก

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ซึ่งมีความเหมาะสมในการตอบโจทย์วัตถุประสงค์การวิจัย เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อในภาพรวม (เชิงปริมาณ) และในขณะเดียวกันก็สามารถเจาะลึกถึงเหตุผล บริบท และแนวทางเชิงกระบวนการที่ไม่สามารถวัดด้วยตัวเลขได้ (เชิงคุณภาพ) ซึ่งช่วยเสริมความน่าเชื่อถือและความลึกซึ้งของผลการศึกษา พื้นที่วิจัย คือ ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การวิจัยเชิงปริมาณ

มีประชากร คือ ผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 20,376 คน (Lat Luang Municipality, 2021) ใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้ (1) ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา (2) ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ อิทธิพลของผู้นำ การปฏิบัติงาน การแก้ไขปัญหา ผลประโยชน์จากการเข้าร่วม (3) ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การตอบสนองความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่น การสร้างความผูกพันความเข้มแข็งในท้องถิ่น ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์การประเมินค่าแบบสอบถามส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ใช้มาตราวัดแบบ 5 ระดับตามมาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) ดังนี้

คะแนน	5	หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด
คะแนน	4	หมายถึงเห็นด้วยมาก
คะแนน	3	หมายถึงเห็นด้วยปานกลาง
คะแนน	2	หมายถึงเห็นด้วยน้อย
คะแนน	1	หมายถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด

การแปลผลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	4.51 – 5.00	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ระดับคะแนน	3.51 – 4.50	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
ระดับคะแนน	2.51 – 3.50	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
ระดับคะแนน	1.51 – 2.50	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
ระดับคะแนน	1.00 – 1.50	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

(4) ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (open-Ended question) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนแสดงความคิดเห็นแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ 2 ส่วน คือ ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และตรวจสอบคุณภาพทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค = 0.962

เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่สมบูรณ์จนครบ 400 ชุด (เก็บตัวอย่าง 400 ชุด ตอบกลับมา 394 ชุด) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างใช้ในการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในการนำเสนอในรูปแบบตาราง คำบรรยาย และอธิบายข้อมูลทั่วไป ข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 2 และส่วนที่สอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการขับเคลื่อน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ คำนวณหาค่าเฉลี่ย \bar{x} และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและรายด้านโดยใช้วิธีหาค่าทางสถิติและการแปรความหมายโดยนำค่าเฉลี่ยรายข้อมาเทียบกับระดับของสภาพความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ทดสอบความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ที่มีตัวแปรแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศของผู้อยู่อาศัยอยู่ในตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้ t-test และทดสอบความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ที่มีตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยใช้ One way ANOVA (F-test) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ใช้สถิติ Pearson product-moment correlation coefficient โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1 ค่าลบ แสดงความสัมพันธ์ทางลบหรือทางตรงกันข้ามค่าบวก แสดงความสัมพันธ์ทางบวกหรือทิศทางเดียวกัน

$r = .50$ ถึง 1.00 หรือ $r = -.50$ ถึง -1.00 ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับสูง

$r = .30$ ถึง $.49$ หรือ $r = -.30$ ถึง $-.49$ ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

$r = .10$ ถึง $.29$ หรือ $r = -.10$ ถึง $-.29$ ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

$r = .00$ ถือว่าข้อมูลไม่มีความสัมพันธ์กัน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

มีผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ คือ ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน รวมทั้งหมด 15 คน จากทั้งหมด 15 ชุมชน ที่อยู่ในตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เกณฑ์การคัดเลือก (Selection Criteria) คือ 1) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชน (เช่น ผู้ใหญ่บ้าน, ประธานชุมชน) 2) มีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่อย่างน้อย 3 ปี และ 3) มีความสมัครใจในการให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีข้อคำถาม 3 ประเด็นหลัก คือ (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างไร (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมมีอะไรบ้าง และ (3) แนวทางการมีส่วนร่วมควรทำอย่างไร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การจัดหมวดหมู่สัมภาษณ์และการตีความหมายตามวัตถุประสงค์ (Content Analysis) หลังจากได้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และนำไปทดลองใช้แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการของหนังสืออนุญาตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การจัดหมวดหมู่สัมภาษณ์และการตีความหมายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยพิจารณาความเหมือน ความแตกต่างของสาระที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจัดหมวดหมู่ให้ได้ประเด็นหลักและประเด็นรอง โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปตามประเด็นที่ศึกษา

ผลการวิจัย

สรุปภาพรวมผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$) เช่นเดียวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 4.29$) โดยปัจจัยด้าน “อิทธิพลของผู้นำ” และ “ผลประโยชน์จากการเข้าร่วม” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.41$) และการมีส่วนร่วมด้าน “การสร้างความรู้ความผูกพันความเข้มแข็ง” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.49$) นอกจากนี้ ปัจจัยส่วนบุคคลเกือบทั้งหมดยังส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่เน้นการสร้างประโยชน์และการพึ่งพาตนเอง

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ ด้านการสร้างความรู้ความผูกพันความเข้มแข็งในท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.49$) รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.42$) รองลงมา ด้านการตอบสนองความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.41$) และลำดับ

สุดท้าย ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{x} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการสร้างความรู้ความผูกพันความเข้มแข็งในท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ ประชาชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน รองลงมา ประชาชนเกิดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมร่วมกัน และลำดับสุดท้าย ผู้นำเข้ามาสนับสนุนด้านอาชีพแก่คนในชุมชน

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา รองลงมา ประชาชนมีส่วนร่วมในการลงคะแนนเสียง และลำดับสุดท้าย ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำประชาคม

3. ด้านการตอบสนองความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น รองลงมา ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และลำดับสุดท้าย ประชาชนมีความพึงพอใจในการบริหาร

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ ท่านคิดว่ามีการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน รองลงมา ผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และลำดับสุดท้าย ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลบางครุ อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ ด้านอิทธิพลของผู้นำ ($\bar{x} = 4.41$) ด้านผลประโยชน์จากการเข้าร่วม ($\bar{x} = 4.41$) รองลงมา ด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.41$) และลำดับสุดท้าย ด้านการแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านอิทธิพลของผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ ผู้นำมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น รองลงมา ผู้นำมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับลูกบ้านในชุมชน และลำดับสุดท้ายผู้นำมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. ด้านผลประโยชน์จากการเข้าร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ ประชาชนเรียนรู้ทักษะในการทำงานร่วมกัน รองลงมา ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเสนอปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และลำดับสุดท้าย ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

3. ด้านการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ผู้นำมีการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่วางไว้ รองลงมา ผู้นำในชุมชนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ และลำดับสุดท้ายประชาชนมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือวางแผนในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

4. ด้านการแก้ไขปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อลดอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น รองลงมา ผู้นำชุมชนลงพื้นที่สำรวจความต้องการภายในชุมชน และลำดับสุดท้าย ผู้นำวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาพร้อมกับคนในชุมชน

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า เพศ, อายุ, อาชีพ, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (โดยเฉพาะกลุ่มที่มีอายุมาก, กลุ่มที่มีการศึกษาสูง และกลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า มีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยกับระดับการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงกว่ากลุ่มอื่น) ยกเว้นประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านอิทธิพลของผู้นำ (X1) ด้านการปฏิบัติงาน (X2) ด้านการแก้ไขปัญหา (X3) และด้านผลประโยชน์จากการเข้าร่วม (X4) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น โดยรวม (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01**

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลบางครุ อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การที่ประชาชนได้รับประโยชน์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบดูแลการดำเนินงาน เกิดการพัฒนาท้องถิ่นที่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของคนในท้องถิ่น ได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยมีการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับคนในท้องถิ่น และการแก้ปัญหาร่วมกันภายในท้องถิ่น มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเอง ให้สามารถดำเนินการแก้ปัญหภายในท้องถิ่นตนเอง มีกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชนเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในชุมชนทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบมีส่วนร่วมในการทำงานต่าง ๆ มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยที่พบว่าการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการสร้างความผูกพันความเข้มแข็ง สะท้อนว่าประชาชนให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สอดคล้องกับ Hassan (2022) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมช่วยฟื้นฟูและสร้างความไว้วางใจในชุมชน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่ทำให้แผนงานตรงกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งสนับสนุนผลวิจัยของ Pattamakompakdee et al. (2024) และการตอบสนองความต้องการ ถือเป็นแรงจูงใจสำคัญ เมื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยเทียบกับทฤษฎี “บันไดแห่งการมีส่วนร่วม” (Arnstein, 1969) พบว่า แม้ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมจะสูง แต่การมีส่วนร่วมในตำบลบางครุ ยังอยู่ในระดับ “การปรึกษาหารือ” (Consultation) และ “การเอาใจ” (Placation) เป็นหลัก โดยที่ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการ “ตัดสินใจขั้นสุดท้าย” หรือ “การเป็นหุ้นส่วน” (Partnership) ที่แท้จริงค่อนข้างน้อย นัยเชิงปฏิบัติ (Practical Implication): องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบางครุ ควรยกระดับการมีส่วนร่วมจากการเป็นเพียง “ผู้เข้าร่วม” หรือ “ผู้รับฟัง” ไปสู่การเป็น “ผู้ร่วมตัดสินใจ” (หุ้นส่วน) โดยเฉพาะในโครงการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง

โดยสรุป ผลการวิจัยในตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีพลวัตและเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ครอบคลุมตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินการ การตอบสนองความต้องการ ไปจนถึงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มและข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงประจักษ์ทั้งในบริบทของประเทศไทย และในระดับสากล ยิ่งไปกว่านั้น การค้นพบนี้ยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ผู้นำท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกมิติ เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า **ด้านอิทธิพลของผู้นำ** เป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างทางสังคมที่สำคัญอย่างยิ่ง ต่อการกระตุ้นและอำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำที่มีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและประสานงานกับคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จะสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและความร่วมมือในการพูดคุยจะนำไปสู่ความไว้วางใจและการตอบสนองต่อการเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างดียิ่งขึ้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li (2024) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบทในประเทศจีน ซึ่งยืนยันว่าหมู่บ้านที่มีผู้นำท้องถิ่นที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน มักมีระดับการมีส่วนร่วมที่สูงกว่าอย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า บทบาทเชิงรุกและความสามารถในการสร้างเครือข่ายของผู้นำเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชน **ด้านการปฏิบัติงาน** สะท้อนให้เห็นถึงความ

จำเป็นของการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำและประชาชนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและทันต่วงทีกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดข้อผิดพลาด และทำให้โครงการสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือความเร่งด่วนได้อย่างทันต่วงที ปัจจัยนี้เน้นย้ำถึงมิติของการลงมือปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการประสานงานและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน

ด้านการแก้ไขปัญหา ถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในระยะยาว ผลการวิจัยบ่งชี้ว่า เมื่อปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยได้รับความสนับสนุนและความร่วมมือจากประชาชนในทุกขั้นตอน จะส่งผลให้เกิดวงจรของการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน เพราะประชาชนจะเห็นคุณค่าและผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการเข้าร่วม การแก้ไขปัญหาที่ประสบความสำเร็จจะสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นให้ประชาชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมในอนาคต ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งให้กับชุมชนในระยะยาว

ด้านผลประโยชน์จากการเข้าร่วม เป็นปัจจัยเชิงแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยในตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ระบุว่า ผลประโยชน์จากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมอาจปรากฏในหลายรูปแบบ ทั้งในเชิงรูปธรรม เช่น รายได้ที่เพิ่มขึ้น หรือสิ่งของที่ได้รับ และในเชิงนามธรรม เช่น ความผูกพันที่เพิ่มขึ้น หรือความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัย Khon Kaen University, Faculty of Humanities and Social Sciences (2025) ที่ศึกษาการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ วางแผน และลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง (เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การพัฒนาอาชีพเสริม) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนที่ประสบความสำเร็จ และ Li (2024) ก็ได้ชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ที่ได้รับโดยตรงจากโครงการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการเข้าร่วมของประชาชนเช่นกัน สิ่งเหล่านี้ยืนยันว่าการที่ประชาชนมองเห็นถึงประโยชน์ที่ตนเองและชุมชน จะได้รับการมีส่วนร่วมเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ

โดยสรุป ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ นั้นมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เริ่มจาก อิทธิพลของผู้นำ ในการสร้างความสัมพันธ์และประสานงาน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ตามมาด้วย การปฏิบัติงาน ที่ต้องการความร่วมมือเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ และการมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหา ที่เป็นความต้องการของประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมที่เป็นแรงจูงใจทั้งในมิติรูปธรรมและนามธรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน และได้รับการสนับสนุนจากแนวคิดและผลการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในวงกว้าง ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพิจารณาปัจจัยเหล่านี้อย่างรอบด้าน เพื่อวางแนวทาง

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ **ด้านผลประโยชน์จากการเข้าร่วม** เป็นแนวทางพื้นฐานและเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การที่ประชาชนรับรู้และได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบดูแล การดำเนินงาน รวมถึงการรับทราบผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะทำให้การพัฒนาท้องถิ่นนั้น ๆ ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของคนในท้องถิ่น และได้รับการยอมรับจากประชาชนในวงกว้าง โดยมีการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันภายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกเสริม แนวทางนี้สอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยของ Khon Kaen University, Faculty of Humanities and Social Sciences (2025) ที่ศึกษาการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ การวางแผน และการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การพัฒนาอาชีพเสริม) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนที่ประสบความสำเร็จ **ด้านการสร้างความผูกพันเข้มแข็งในท้องถิ่น** เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเอง เพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาภายในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืน การมีกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชนเพื่อเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และมีความสมัครใจในการมีส่วนร่วมในงานต่าง ๆ นอกจากนี้ การทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม ยังเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นอย่างบูรณาการ แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pereira (2024) ในการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในชุมชนที่เปราะบางในยุโรปตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าแนวทางการมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เนื่องจากสามารถนำความรู้ท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของในหมู่สมาชิกของชุมชน การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการระบุความเสี่ยง พัฒนาระบบเตือนภัย และวางแผนเส้นทางอพยพ ทำให้แผนนั้นมีความเฉพาะเจาะจงกับบริบทและสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นย้ำถึงการพึ่งพาตนเองและการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภายในชุมชน และสอดคล้องกับ Miller (2023) ที่ศึกษาการเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนต่อรัฐบาลท้องถิ่นในทวีปอเมริกาเหนือ ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความหมายและระดับความไว้วางใจที่เพิ่มขึ้นของประชาชนต่อรัฐบาลท้องถิ่น โดยกลไกที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความไว้วางใจ ได้แก่ กระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม คณะกรรมการที่ปรึกษาประชาชน และการ

ประชากรที่ให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งล้วนเป็นการส่งเสริมความผูกพันและความเข้มแข็งระหว่างประชาชนกับหน่วยงานปกครอง

โดยสรุป แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอลำลูกกา จังหวัดสมุทรปราการ นั้นมุ่งเน้นไปที่การสร้างแรงจูงใจผ่านผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการเข้าร่วม ทั้งในมิติของการพัฒนาที่ตรงจุด และการสร้างเสริมศักยภาพส่วนบุคคล และในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพันและความเข้มแข็งภายในชุมชน ผ่านกิจกรรมร่วมกันและการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและร่วมแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล และเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนตำบลบางครุ อำเภอลำลูกกา จังหวัดสมุทรปราการ ไปสู่การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสำหรับประชาชนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลจากการวิจัย แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอลำลูกกา จังหวัดสมุทรปราการ สามารถพัฒนาโมเดล ด้วยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่แท้จริง ดังแผนภาพ “P-E-R-I Model”



การได้มาของ P-E-R-I Model เป็นการแสดงการไหลของขั้นตอน P→E→R→I กล่าวคือ

P = Participation (ผลประโยชน์จากการเข้าร่วม) หมายถึง ประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม คือ การมีรายได้เพิ่มขึ้น, โครงสร้างพื้นฐานดีขึ้น, สิ่งของ/อุปกรณ์ที่ได้รับมีมากกว่าเดิม ประโยชน์ที่เป็นนามธรรม คือ มีทักษะใหม่, เครือข่ายสังคมเพิ่มขึ้น, เกิดความภาคภูมิใจในตัวเองและมีการยอมรับจากคนทั่วไป โดยจุดสำคัญอยู่ที่การสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมครั้งต่อไป (สร้าง Motivation Loop)

E = Engagement (การมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้ง) หมายถึง อิทธิพลของผู้นำสามารถสร้างความสัมพันธ์, ระบบการประสานงานและเป็นแบบอย่างให้กับประชาชนได้ ทำให้การปฏิบัติงานมีความเป็นทีมมากขึ้น มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุเป้าหมาย โดยมีจุดสำคัญคือ การมีส่วนร่วมที่แท้จริง ไม่ใช่แค่เข้าร่วมหรือรับฟัง

R = Responsiveness (การตอบสนองต่อความต้องการ) หมายถึง มีการตัดสินใจร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ที่มาจากการลงคะแนนเสียงหรือการทำประชามติ ซึ่งนับเป็นการดำเนินการที่ร่วมกัน สร้างความรู้สึกให้เหมือนมีความเป็นทีมงานเดียวกันการทำงานจึงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถติดตามผลการทำงานร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดสำคัญคือ การเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมอย่างทันทีทันใด (Quick Wins)

I = Integration (ความผูกพันแบบบูรณาการ) หมายถึง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน มีการเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมกัน ทำให้เกิดเป็นการสร้างอัตลักษณ์ร่วม รวมถึงมีการทำงานข้ามภาคส่วนระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สร้างความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น โดยมีจุดสำคัญคือ “การอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง” อย่างยั่งยืน

จุดเด่นของ “PERI Model” เป็นการพัฒนาด้อยอดจาก Arnstein's Ladder of Participation โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนชนเมืองของประเทศไทย ที่ต้องการ “สร้างแรงจูงใจที่เป็นรูปธรรม” มากกว่า “อุดมการณ์” และเน้น “ความสัมพันธ์แบบเครือข่าย” มากกว่า “การควบคุมอำนาจ”

สรุป

จากการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ (1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (3) เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า (1) การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการสร้างความผูกพันความเข้มแข็งในท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.49$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.42$), การตอบสนองความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.41$), และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{x} = 4.39$) (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อิทธิพลของผู้นำและผลประโยชน์จากการเข้าร่วม ($\bar{x} = 4.41$) รองลงมาคือ การปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.41$) และการแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = 4.39$) นอกจากนี้ การวิจัยยังพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความ

คิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมโดยรวมที่แตกต่างกัน ยกเว้นระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (3) แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม แนวทางที่ได้จากการวิจัยเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันในท้องถิ่น รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ผ่านกิจกรรมร่วมกันที่สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี และการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมเพื่อแก้ไขปัญหา และสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ของการวิจัยโดยได้พัฒนาโมเดลใหม่ขึ้นมาคือ “P-E-R-I Model” ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่ปรับให้เข้ากับบริบทของชุมชนชนเมืองในประเทศไทย โดยเน้น “การสร้างแรงจูงใจที่เป็นรูปธรรม” และ “ความสัมพันธ์แบบเครือข่าย” มากกว่า “อุดมการณ์” หรือ “การควบคุมอำนาจ”

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เสริมสร้างบทบาทภาครัฐในการสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยเข้ามา มีบทบาทเชิงรุกในการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอาจเป็นการจัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ หรือบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกถึงการสนับสนุนและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในระยะยาว

2. ยกกระตักกลไกการสื่อสารและประสานงานปัญหาจากภาครัฐสู่ชุมชน โดยปรับปรุงช่องทางการสื่อสารและการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่สำคัญไปยังประชาชนในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ข้อมูลยาเสพติด การกระจายข่าวสารเพื่อป้องกันเหตุร้าย หรือการแจ้งเตือนภัยพิบัติ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็ว และสามารถร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและอาสาสมัครในพื้นที่เพื่อเป็นแกนนำในการกระจายข่าวสารจะเป็นกลไกสำคัญในการเข้าถึงประชาชนทุกภาคส่วน

3. สนับสนุนงบประมาณและส่งเสริมการสร้างอาชีพอย่างบูรณาการ โดยสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเพียงพอและโปร่งใส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการที่ตอบสนองความต้องการ และแก้ปัญหาของประชาชนโดยตรง นอกจากนี้ ควรให้การสนับสนุนด้านการสร้างและพัฒนาอาชีพให้กับคนในชุมชนอย่างจริงจัง ผ่านการจัดอบรมให้ความรู้ด้านทักษะอาชีพ การสนับสนุนแหล่งทุนสำหรับเริ่มต้นหรือขยายธุรกิจ และการเชื่อมโยงกับช่องทางการตลาดทั้งในและนอกชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีรายได้ที่มั่นคงและยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นที่เข้มแข็งขึ้น

4. ส่งเสริมบทบาทผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์และแก้ไขปัญหาหารือร่วมกับลูกบ้าน ผู้นำชุมชนควรเป็นแกนหลักในการจัดเวทีหรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ลูกบ้านได้มาประชุมปรึกษาหารือและแก้ไขปัญหาหารือกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องในระดับครัวเรือนหรือกลุ่มย่อย ซึ่งจะช่วยสร้างความผูกพัน ความเข้าใจ และความไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชน อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อต่อยอดองค์ความรู้และเติมเต็มช่องว่างของการวิจัยในอนาคต จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ศึกษาแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมระหว่างประชาชนในท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐอย่างลึกซึ้ง ควรมีการวิจัยเชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจกลไก รูปแบบ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประสานงานและการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น โดยอาจมุ่งเน้นการวิเคราะห์อุปสรรคและโอกาสในการสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืน รวมถึงบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศในการอำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วม

2. ศึกษาการทำงานของภาครัฐในการเข้าถึง ดูแล และแก้ไขปัญหาของประชาชน ควรมีการวิจัยที่มุ่งเน้นการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยพิจารณาจากมุมมองของประชาชนผู้รับบริการ เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการทำงานของภาครัฐให้สามารถเข้าถึงประชาชนดูแลและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและทันทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

3. ศึกษาและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และต่อยอด ควรมีการวิจัยที่มุ่งเน้นการสำรวจและบันทึกภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในตำบลบางครุ อำเภอบางบาล จังหวัดสมุทรปราการ รวมถึงศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และต่อยอดภูมิปัญญาเหล่านั้นให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม โดยอาจพิจารณาถึงบทบาทของคนรุ่นใหม่ในการสืบสานและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาให้เข้ากับยุคสมัย เพื่อสร้างความเข้มแข็งและอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างยั่งยืน

References

- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Asian Development Bank. (2023). *Community participation in local governance: Challenges and best practices*. <https://www.adb.org/publications/community-participation-local-governance-challenges-best-practices>

- Cheema, G. S., & Rondinelli, D. A. (Eds.). (1983). *Decentralization and development: Policy implementation in developing countries*. Sage.
- European Union. (2024). *Guidelines for citizen engagement in local policymaking*. Publications Office of the European Union. https://ec.europa.eu/info/publications/guidelines-citizen-engagement-local-policy-making_en
- Fung, A. (2023). The role of citizen involvement in building public trust in government. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 33(1), 75–92. <https://doi.org/10.1093/jopart/muab030>
- Fung, A., & Wright, E. O. (2003). *Deepening democracy: Institutional innovations in empowered participatory governance*. Verso.
- Gaventa, J., & Pettit, J. (2010). Power and participation. In R. A. Couto (Ed.) *Power and participation* (pp. 513–522). SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781412979337.n58>
- Gopakumar, V., & Rajan, P. (2025). Participatory governance and transparency in local bodies. *International Journal of Public Administration*, 48(8), 567–589.
- Hassan, A. (2022). *Community-led development in post-conflict regions: The role of citizen participation in rebuilding trust and infrastructure*. Routledge.
- International City/County Management Association (ICMA). (2022). *Engaging citizens in local government*. <https://icma.org/documents/engaging-citizens-local-government-handbook>
- Khon Kaen University, Faculty of Humanities and Social Sciences. (2025). *Research report: Driving the sufficiency economy at the community level with public participation mechanisms*. Khon Kaen University.
- Lat Luang Municipality. (2021). *Basic information of Lat Luang Municipality*. <https://ladluang.go.th/th/news/111857>
- Li, W. (2024). Citizen participation in rural development initiatives: A comparative study of villages in China. *Rural Sociology*, 89(1), 101–120.
- Miller, S. L. (2023). Enhancing citizen trust in local government through participatory governance: Case studies from North America. *Urban Affairs Review*, 59(6), 1300–1320.
- OECD. (2024). *Innovative public participation*. <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/open-government-and-citizen-participation/innovative-public-participation.html>
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.

- Pattamakornpakdee, P., Khanthahat, P., & Yeunyong, T. (2024). Public participation and the role of local administrators affecting local development in Nakhon Pathom Province. *The Journal of Sirindhornparithat*, 25(1), 511–517. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jsrc/article/view/256887>
- Pereira, C. M. (2024). Participatory approaches to disaster risk reduction in vulnerable communities: Lessons from Southeast Europe. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 106, 104444.
- Piran, M., & Almasi, F. (2022). The role of citizen participation in sustainable local development. *Journal of Community Development*, 15(2), 87–102.
- Samut Prakan Provincial Natural Resources and Environment Office. (2023). *Report on the environmental situation of Samut Prakan Province 2023*. Samut Prakan Provincial Natural Resources and Environment Office.
- Smith, L., & Jones, K. (2023). Citizen engagement in policymaking. *International Review of Administrative Sciences*, 89(1), 70–85.
- United Cities and Local Governments (UCLG). (2024). *Best practices in participatory budgeting worldwide*. <https://www.uclg.org/publications/best-practices-participatory-budgeting-worldwide>
- United Nations Development Programme (UNDP). (2023). *Handbook on local governance and citizen engagement*. <https://www.undp.org/publications/handbook-local-governance-citizen-engagement>
- World Bank. (2021). *Strengthening local governance: A participatory approach*. World Bank Group.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper and Row.